

ОСТРОЗЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК ЯК ОСНОВНА ЦИТАДЕЛЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРАВОСЛАВ'Я

Тетяна Александрович

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри ГМДТЛП
Київського національного університету технологій та дизайну*

aleks_t@i.ua

Микола Малинка

старший викладач кафедри ГМДТЛП КНУТД

skovoroda2007@ukr.net

Острогу в другій половині XVI – першій половині XVII ст. судилося стати «культурною столицею» для православних українців. Тут вчилися та працювали критики й богослови, промовці й філософи¹. У зв'язку з відкриттям нового навчального закладу, який часто називали «тримовним лицесом», «грецькою школою», колегією і навіть академією², значно зріс рівень освіченості українців, особливо випускників Острозького культурно-освітнього центру. Окрім школи, на території Острогу функціонувала друкарня, з якої вийшли «Псалтир», «Новий Заповіт», «Острозька Біблія», «Часословець», «Молитовник», «Требник», «Книжиця» Василя Суразького, «Хронологія» Андрія Римші тощо. З Острогом безпосередньо пов'язана значна частина того, «що з'явилося в сучасній публіцистично-богословській, полемічній літературі на Україні і Білорусі за чверть століття від “Ключа” Герасима Смотрицького до “Треноса” його сина. В літературній продукції – головна позиція, головна заслуга Острозької академії», – стверджує М. Грушевський³. С. Маслов наполягає на тому, що цей культурний центр власним прикладом спростував твердження Петра Скарги, що «в

¹ Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI – XVIII століть: У 2 кн. Книга перша: Ренесанс. Ранне бароко. – К.: Либідь, 2004. – С. 53.

² Там само.

³ Грушевський М.С. Твори: У 50 т. / Редкол.: Г.Папакін, І.Гирич та ін.; голов. ред. Г. Папакін. – Львів: Світ, 2002. – Т. 23: серія «Монографічні історичні праці» / Упор. М.Капраль, А. Фелонюк. – 2014. – С. 166.

православній церкві, при слов'янській мові, неможлива ніяка організована школа, ніяка освіта, ніяка наука»¹.

Серед вихідців з Острогу варто назвати таких діячів, як Герасим і Мелетій Смотрицькі, Дем'ян Наливайко, Гаврило Дорофієвич, Тимофій Михайлович, Мартин Броневський, Йов Княгиницький, білорус Андрій Римша, підтримували ідеї цього кола й майбутній київський митрополит Йов Борецький, а також Іван Вишенський, Василь Суразький, Клирик Острозький, Захарія Копистенський, поляк Симон Пекалід, майбутній гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та інші. Зібрання такої кількості талановитих і неординарних особистостей призвело до того, що навчальний заклад став головною твердинею, штаб-квартирою «православних інтелектуалів», звідки велася «позиційна війна» з представниками унії та католицизму. В. Шевчук вважає, що в Острозі зібралася група вчених та культурних діячів, які заперечували латиномовну літературу й засуджували «латинників», а були зорієнтовані на засади європейського Ренесансу². Ці вчені проголошували «потребу культурної орієнтації на Київську Русь та Візантію, тобто на відродження в питомих національних формах»³.

Не дивлячись на короткий період існування навчального закладу, Острозькому культурно-освітньому центру вдалося значно підняти рівень освіти, збагатити нашу інтелектуальну скарбницю працями літературного, публіцистичного й наукового спрямування, стати основною фортецею в обороні Православ'я, а також сприяти духовному відродженню українців як нації.

¹ Маслов С. Культурно-національне відродження на Україні в кінці XVI і першій половині XVII століття // Європейське відродження та українська література XIV – XVIII ст. / Відп. ред. Олекса Мишанич. – К.: Наукова думка 1993. – С. 325.

² Шевчук В. Муза Роксоланська... – С. 153.

³ Там само.